

FOB 05.215

Afslag på fri proces. Indhentelse af oplysninger uden betydning for sagens afgørelse

En skatteyder blev pålagt et skattetillæg på 3.000 kr. for at have indgivet sin selvangivelse for sent. Skatteyderen udtog stævning mod skattevæsenet og ansøgte i den forbindelse om fri proces.

Statsamtet afviste ansøgningen med den begrundelse at skatteyderen ikke havde rimelig grund til at føre proces idet sagens genstand - set i forhold til de mulige sagsomkostninger - måtte anses for bagatelagtig. Først havde statsamtet anmodet skatteyderen om at indsende dokumentation for sine indtægtsforhold de foregående tre måneder. Afslaget på fri proces blev imidlertid udelukkende truffet med henvisning til kravets størrelse. Civilstyrelsen stadfæstede senere statsamtets afgørelse.

Ombudsmanden mente ikke der var grundlag for at kritisere at myndighederne havde givet skatteyderen afslag på fri proces med henvisning til at sagens genstand måtte anses for bagatelagtig.

Ombudsmanden mente derimod det var beklageligt at statsamtet indhentede supplerende oplysninger om skatteyderens indkomstforhold, da det på baggrund af de oplysninger som allerede fandtes i sagen, måtte have stået statsamtet klart at ansøgningen ikke kunne imødekommes. Ombudsmanden mente endvidere at det var beklageligt at Civilstyrelsen ikke havde påtalt forholdet.

(J.nr. 2004-3295-630).

Det fremgår af sagen at en kommunes skatteforvaltning ved afgørelse af 1. juli 2002 pålagde A, der var advokat, at betale et tillæg på 3.000 kr. i henhold til skattekontrolloven idet A havde indgivet sin selvangivelse for 2001 for sent. Ved afgørelse af 23. september 2002 afslog kommunens skatteforvaltning at fritage A for tillægget. ToldSkat København stadfæstede den 2. december 2002 afgørelsen.

Den 26. februar 2003 udtog A stævning mod ToldSkat København med påstand om at ToldSkat København tilpligtedes at anerkende at skattekontrollovstillægget på 3.000 kr. var pålagt uberettiget. Subsidiært nedlagde A påstand om "at afgørelse af 2. december 2002 om anmodning om fritagelse for skattekontrollovstillæg annulleres".

A afgav replik i sagen den 10. oktober 2003. Samme dag ansøgte han Københavns Overpræsidium om fri proces til at føre sagen. Som bilag til ansøgningen vedlagde A bl.a. sine årsopgørelser fra skattevæsenet for 2001 og 2002.

Overpræsidiets videresendte A's ansøgning til Statsamtet København den 24. oktober 2003.

FOB 05.215

Forvaltningsret 1121.1

Retspleje 22.4

I et udateret brev bad Statsamtet København derefter A om til brug for behandlingen af hans ansøgning at indsende dokumentation for hans indtægtsforhold for de foregående tre måneder. A besvarede denne anmodning i brev af 1. december 2003 hvori han oplyste sin fakturering for august, september, oktober og november 2003.

Statsamtet traf afgørelse i sagen den 5. december 2003 og afslog derved A's ansøgning. Af statsamtets afgørelse fremgår bl.a. følgende:

“Statsamtet giver afslag på Deres ansøgning, fordi vi skønner, at De ikke har rimelig grund til at føre proces.

Det er blandt andet en betingelse for at give fri proces, at ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces. Dette følger af retsplejelovens § 330.

Vi har efter § 6, stk. 1, i bekendtgørelse om fri proces foretaget en samlet vurdering af sagsgenstandens størrelse og art, omkostningerne ved sagen (herunder eventuelt omkostninger til modparten) og udsigten til, at sagen kan vindes.

Vi finder på den baggrund at De ikke har rimelig grund til at føre proces, da det beløb, som sagen drejer sig om, er bagatelagtigt i forhold til de sagsomkostninger, som sagen kan medføre.

Vi har lagt vægt på, at sagen drejer sig om et beløb på 3000,- kr., og at der efter retspraksis som udgangspunkt kan forventes fastsat et proceduresalær på 4500,- kr. ekskl. moms i en sag af denne art.

Den nævnte bekendtgørelse er bekendtgørelse nr. 948 af 25. november 2002.”

I brev af 5. februar 2004 til statsamtet klagede A til Civilstyrelsen over statsamtets afgørelse. A gjorde bl.a. gældende at der ikke var nogen grund til at statsamtet bad ham sende supplerende indtægtsoplysninger når statsamtet alligevel gav afslag på grund af kravets størrelse. Statsamtet sendte den 10. februar 2004 A's klage til Civilstyrelsen med oplysning om at statsamtet kunne henholde sig til sin afgørelse.

Civilstyrelsen traf afgørelse i sagen den 31. marts 2004 og stadfæstede derved statsamtets afgørelse. Af direktoratets afgørelse fremgår bl.a. følgende:

“Vi ændrer ikke statsamtets afgørelse, idet vi er enige i den begrundelse, som statsamtet har givet for afslaget.

Vi finder ikke, at Deres bemærkninger i brev af 5. februar 2004 kan føre til en ændret vurdering heraf.

De har gjort gældende, at sagsbehandlingen i statsamtet ikke har været korrekt, idet det efter Deres opfattelse var overflødig, at statsamtet anmodede Dem om at fremsende oplysninger om Deres aktuelle indtægtsforhold.

Civilretsdirektoratet kan oplyse, at de afgørende betingelser for meddelelse af fri proces efter retsplejelovens § 330 er, at ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces, jf. § 330, stk. 1, nr. 1, og at ansøgeren ikke uden at lide væsentlig afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen, jf. § 330, stk. 1, nr. 2.

I praksis tages der almindeligvis først stilling til, om ansøgeren opfylder de økonomiske betingelser.

Først når det konstateres, at de økonomiske betingelser for at få fri proces er til stede, tages der stilling til, om der er rimelig grund til at føre proces.

Det fremgår af sagen, at De ansøgte om fri proces den 10. oktober 2003.

På dette tidspunkt var bekendtgørelse om fri proces nr. 948 af 25. november 2002 gældende og det var således de økonomiske oplysninger i årsopgørelsen for 2001, der skulle lægges til grund ved vurderingen af Deres økonomiske forhold, jf. bekendtgørelsens § 9.

Ifølge bekendtgørelsens § 2, stk. 1, var indtægtsgrænsen for enlige på daværende tidspunkt 224.000 kr.

Det fremgår af sagen, at Deres indtægtsgrundlag ifølge årsopgørelsen for 2001 var 237.840 kr. og De oversteg således indtægtsgrænsen for at få fri proces.

Afviger en ansøgers aktuelle indkomstforhold ifølge de foreliggende oplysninger væsentligt fra det, der er lagt til grund ved opgørelsen af indtægtsgrundlaget efter § 2, stk. 1, kan en ansøgers aktuelle indkomstforhold imidlertid lægges til grund. Dette følger af bekendtgørelsens § 3. Der foretages således en vurdering af det aktuelle indtægtsgrundlag sammenholdt med indtægtsoplysningerne i årsopgørelsen.

På baggrund af oplysningerne i sagen, herunder oplysningerne i den af Dem fremsendte årsopgørelse for 2002, hvoraf fremgår at Deres indtægt i 2002 var væsentligt lavere end i 2001, finder Civilretsdirektoratet, at statsamtet handlede korrekt, da det bad Dem om at fremsende oplysninger om Deres aktuelle oplysninger [her må menes 'indtægtsforhold' eller lignende; min bemærkning]. Anmodningen var med andre ord nødvendig for at kunne vurdere, hvorvidt De opfyldte de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Civilretsdirektoratet finder således ikke grundlag for at kritisere statsamtets behandling af sagen.”

I brev af 28. september 2004 klagede A til mig.

Den 6. oktober 2004 bad jeg Civilstyrelsen om en udtalelse i anledning af A's klage idet jeg samtidig bad styrelsen indhente en udtalelse om sagen fra Statsamtet København. I mit brev til Civilstyrelsen skrev jeg bl.a. følgende:

“Jeg beder myndighederne om så vidt muligt at gøre nærmere rede for praksis i tilfælde hvor sagsgenstanden af myndighederne anses for at være af bagatelagtig karakter.

Som jeg umiddelbart forstår sagen, indhentede Statsamtet København i forbindelse med sin behandling af (A)'s ansøgning om fri proces supplerende oplysninger om hans økonomiske forhold med henblik på at afklare hvorvidt han opfyldte de økonomiske betingelser for at få fri proces. Jeg lægger umiddelbart til grund at statsamtet efter modtagelsen af de supplerende økonomiske oplysninger vurderede at de økonomiske kriterier for at få fri proces herfter var opfyldt. Statsamtet København gav imidlertid afslag på fri proces med den begrundelse at sagsgenstanden var bagatelagtig.

Jeg beder Statsamtet København om at udtale sig nærmere om hvorvidt statsamtet altid tager stilling til om ansøgeren opfylder de økonomiske kriterier før der tages stilling til om der er rimelig grund til at føre proces, eller om statsamtet efter omstændighederne træffer afgørelse om at give afslag på fri proces i tilfælde hvor det efter praksis er klart at der ikke er rimelig grund til at føre proces.

Jeg beder om at Civilretsdirektoratet tillige udtaler sig om dette spørgsmål.”

Statsamtet København udtalte den 11. oktober 2004 bl.a. følgende:

“Vedr. praksis i bagatelsager

...

Efter dagældende bekendtgørelse nr. 948 af 25. november 2002 (nu bekendtgørelse nr. 980 af 5. december 2003) § 6 kan der ikke meddeles fri proces, hvis det efter en samlet vurdering af sagsgenstandens størrelse og art, omkostninger ved sagen og udsigten til, at sagen kan vindes, ikke skønnes rimeligt at føre processen, eller omkostningerne ved sagen skønnes at være uvæsentligt i forhold til ansøgerens indtægtsforhold.

Da mindsteproceduresalæret på afgørelsestidspunktet var 4.500,00 kr. var det Civilretsdirektoratets og statsamternes faste praksis, at give afslag på ansøgninger om fri proces om sagsgenstande i størrelsesordenen 3.000,00 kr. eller derunder.

I lejesager samt i sager, hvor ansøger er sagsøgt, anlægges dog en mere konkret vurdering.

Vedr.: Økonomiske oplysninger

Det fremgår videre af Ombudsmandens brev af 6. oktober 2004, at der ønskes en udtalelse om, hvorvidt statsamtet altid undersøger, om de økonomiske betingelser for meddelelse af fri proces er opfyldt før sagens materielle indhold vurderes.

Statsamtet kan hertil oplyse, at der i praksis altid først tages stilling til, hvorvidt de økonomiske betingelser for at få fri proces er opfyldt.

Først når statsamtet har konstateret, at de økonomiske betingelser er opfyldt, vurderes sagens realitet, jf. Skarrildhusberetning fra 1987, side 29.

Statsamtet henviser endelig til Civilretsdirektoratets afgørelse af 31. marts 2004.”

Civilstyrelsen udtalte bl.a. følgende den 16. november 2004:

“2. Civilstyrelsen kan henholde sig til sin afgørelse af den 31. marts 2004.

3. Det fremgår af forarbejderne til retsplejelovens regler om fri proces (betænkning nr. 406/1966 [her må menes betænkning nr. 404/1966; min bemærkning], s. 15), at der i almindelighed ikke gives fri proces til sager af bagatelagtig karakter. Baggrunden herfor er navnlig, at en retssag ikke bør finansieres af det offentlige, hvis ansøgeren ikke kan antages at ville have ofret penge på førelse af sagen, såfremt den pågældende selv havde haft de fornødne midler, ligesom der bør være et rimeligt forhold mellem de udgifter, som det offentlige afholder til finansiering af en retssag og den sagsgenstand, som sagen angår.

Dette synspunkt har blandt andet fundet udtryk i § 6, stk. 1, i bekendtgørelsen om fri proces (nr. 980 af 5. december 2003), hvorefter fri proces ikke kan meddeles, hvis det efter en samlet vurdering af sagsgenstandens størrelse og art, omkostningerne ved sagen og udsigten til, at sagen kan vindes, ikke skønnes rimeligt at føre proces.

Efter myndighedernes praksis foretages vurderingen efter § 6, stk. 1, normalt kun i sager, hvor sagsgenstanden har en værdi på 3.000 kr. eller mindre. Er sagsgenstanden under ‘bagatelgrænsen’ gives der ikke automatisk afslag på fri proces, men der foretages i hver enkelt sag en samlet konkret vurdering og afvejning af de momenter, der er nævnt i § 6, stk. 1. Det betyder, at der ved afgørelsen af, om der skal gives ‘bagatelafslag’ blandt andet indgår en vurdering af den konkrete sags karakter.

I lejesager, der vedrører lejerens krav på tilbagebetaling af depositum, meddeles der normalt ikke ‘bagatelafslag’. Det skyldes, at de sociale hensyn, der ligger til grund for reglerne om fri proces, i særdeleshed gør sig gældende i sådanne sager. Der kan således gives fri proces til krav helt ned på nogle få

hundrede kroner, såfremt kravet er rimeligt sikkert. I sager mod offentlige myndigheder, hvor der normalt anlægges en mere lempelig bedømmelse af, om fri proces skal meddeles, anvendes § 6, stk. 1, med varsomhed, og der lægges afgørende vægt på, om sagen kan vindes. Det samme gælder sager, hvori ansøgeren er sagsøgt. Foreligger der sådanne særlige grunde som nævnt i retsplejelovens § 331, for eksempel at sagen er af principiel karakter, gives der heller ikke 'bagatelafslag'.

4. Efter retsplejelovens § 330, stk. 1, kan der meddeles fri proces, hvis ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces og ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen.

Der er i bekendtgørelse om fri proces fastsat nærmere regler for, hvornår de økonomiske betingelser i § 330, stk. 1, er opfyldt.

I praksis vurderer Civilstyrelsen - og statsamtene - almindeligvis først om de økonomiske betingelser for at få fri proces er opfyldt, inden der foretages en vurdering af, om der er rimelig grund til at føre proces. Dette skyldes, at vurderingen af de økonomiske betingelser kan foretages på baggrund af objektive kriterier. Afgørelsen kan normalt træffes hurtigere end vurderingen af selve sagens realitet, og findes de økonomiske betingelser ikke at være opfyldt, vil der normalt ikke være grundlag for yderligere sagsbehandling. Denne fremgangsmåde følges ligeledes i sager, hvor der som følge af sagsgenstandens størrelse foretages en vurdering efter § 6, stk. 1, i bekendtgørelsen. Vurderingen af de økonomiske betingelser er som regel også i denne situation enklere end vurderingen af de forskellige momenter, der er anført i § 6, stk. 1, herunder udsigten til, om sagen kan vindes.

I fri processager, hvor det er åbenbart og let konstaterbart, at ansøgningen ikke kan imødekommes allerede som følge af andre forhold, vil der normalt ikke blive indhentet oplysninger om ansøgerens økonomiske forhold. Det gælder eksempelvis tilfælde, hvor ansøgningen om fri proces er indgivet efter, at sagen har været domsforhandlet, eller hvor rettidig anke ikke er foretaget, og ansøgeren derfor ikke har mulighed for at føre proces."

A kommenterede i brev af 29. november 2004 myndighedernes udtalelser og anførte at det efter hans opfattelse var "et ganske overflødig udtryk for nyfi-genhed" at statsamtet spurgte ham om hans indtægter i de tre foregående måneder, når han alligevel ifølge statsamtets praksis ville få afslag på grund af sagsgenstandens ringe størrelse. Videre hæftede A sig ved Civilstyrelsens bemærkning om lempeligere bedømmelse af anmodninger om fri proces til sager mod offentlige myndigheder. Ydermere stillede A sig uforstående over for det som Civilstyrelsen havde anført om begrundelsen for bagatelgrænsen, nemlig at retssager ikke skal finansieres af det offentlige hvis ansøgeren ikke selv ville være villig til at betale for at føre sagen. A bemærkede hertil at han havde vist sin vilje til at føre sagen.

Med brev af 6. januar 2005 sendte A mig en kopi af Kammeradvokatens nota til Skatteministeriet for førelse af retssagen om A's skattekontrollovstillæg. I brevet anførte A at beløbet - 40.000 kr. + moms - var af en anden størrelse end omtalt af statsamtet og Civilstyrelsen. Jeg forstod A's brev således at han mente at dette indikerede at sagsøgte ikke havde anset sagen for bagatelagtig, men havde ført den af principielle grunde.

Ombudsmandens udtalelse

"Bagatelafslag"

Retsplejelovens § 330, stk. 1 og stk. 3, har følgende ordlyd (jf. nu lovbe-
kendtgørelse nr. 910 af 27. september 2005):

‘§ 330. Der kan efter ansøgning meddeles en person fri proces, såfremt

1) han skønnes at have rimelig grund til at føre proces, og

2) han ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger,
der er forbundet med sagen.

...

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om, hvornår betingelserne i
stk. 1, nr. 1 og 2, er opfyldt.’

Regler som nævnt i § 330, stk. 3, var på tidspunktet for Civilstyrelsens
afgørelse i Deres sag fastsat ved bekendtgørelse nr. 980 af 5. december
2003 om fri proces. Bekendtgørelsens § 6, stk. 1 - som er uændret i for-
hold til bekendtgørelse nr. 948 af 25. november 2002 som var gældende
på tidspunktet for Statsamtet Københavns afgørelse i Deres sag - har
følgende ordlyd:

‘§ 6. Fri proces kan ikke meddeles, hvis det efter en samlet vurdering af
sagsgenstandens størrelse og art, omkostningerne ved sagen og udsig-
ten til, at sagen kan vindes, ikke skønnes rimeligt at føre proces.’

Retsplejelovens nugældende regler om fri proces bygger på betænkning
nr. 404/1966. Betænkningens anbefalinger blev gennemført ved lov nr.
253 af 4. juni 1969. Af betænkningens s. 15 fremgår bl.a. følgende:

‘Men dernæst kan andrageren ikke i alle tilfælde forvente at opnå fri pro-
ces, selvom det skønnes, at han er i stand til at gennemføre sagen med
et for ham gunstigt resultat. (...) I sager, hvor de sociale hensyn, som lig-
ger til grund for reglerne om fri proces, kun ganske undtagelsesvis gør
sig gældende, f.eks. i sager angående forretningsmæssige forhold, køb
eller leje af luksusprægede genstande og lign., vil fri proces kun ganske
undtagelsesvis blive meddelt. Udenfor de her nævnte grupper af tilfælde
kræves det, at retssagen efter en konkret helhedsvurdering - ikke må
være af en sådan karakter, at det skønnes urimeligt at belaste det offent-
lige med udgifter til sagens førelse. Har ansøgeren således uden grund
vægret sig ved at indgå på en forligsmæssig ordning, er hans krav af ba-
gatelagtig karakter, eller udspringer det af rethaveri, vil fri proces i almin-
delighed ikke blive meddelt.’

Endvidere kan henvises til Frederik Chr. Schydt, *Fri proces* (1992), s.
258 ff, hvor der redegøres for den almindelige praksis vedrørende med-
delelse af bagatelafslag, og til Kommenteret Retsplejelov, 7. udgave
(2004), s. 560.

På den baggrund har jeg ikke grundlag for at kritisere at Statsamtet Kø-
benhavn og Civilstyrelsen har meddelt Dem afslag på fri proces med
henvisning til at sagens genstand - set i forhold til de mulige sagsom-
kostninger - må anses for bagatelagtig.

Sagsoplysning

Det følger af det grundlæggende forvaltningsretlige princip om sagsoplysning - official- eller undersøgelsesprincippet - at det påhviler den enkelte forvaltningsmyndighed selv, eventuelt i samarbejde med andre myndigheder, at fremskaffe de fornødne oplysninger om de foreliggende sager. En forvaltningsmyndighed har således pligt til at tilvejebringe et tilstrækkeligt fyldestgørende grundlag for at kunne vurdere om betingelserne for at nå til en bestemt retsfølge i overensstemmelse med det retsgrundlag hvorefter der skal træffes afgørelse, er opfyldt. Jeg henviser til Justitsministeriets vejledning om forvaltningsloven (1986), pkt. 199.

Det kan ikke præcist og abstrakt angives hvor langt myndighedens undersøgelser skal udstrækkes. Hvilke sagsoplysningskridt der skal foretages i den konkrete sag, beror på sagens karakter og på omstændighederne i sagen i øvrigt. Det følger dog af undersøgelsesprincippet sammenholdt med grundsætningen om saglighed i forvaltningen at sagsoplysningen skal udstrækkes så langt at der opnås et tilstrækkeligt sikkert grundlag til at træffe en fuldt forsvarlig og lovlig afgørelse, men på den anden side ikke længere end disse hensyn kan begrunde. En forvaltningsmyndighed må således ikke udstrække sagsoplysningen så vidt som til at indhente oplysninger som efter omstændighederne i den konkrete sag kendeligt ikke har betydning for sagens afgørelse. Jeg henviser i den forbindelse til Kaj Larsen mfl., Forvaltningsret, 2. udgave (2002), s. 452 ff, til Carl Aage Nørgaard, Jens Garde og Karsten Revsbech, Forvaltningsret - Sagsbehandling, 5. udgave (2001), s. 131 ff, til Steen Rønsholdt, Forvaltningsret, Retssikkerhed, Proces, Sagsbehandling (2001), s. 348 ff, samt til Jon Andersen, Forvaltningsret, 5. udgave (2003), s. 51.

Det der følger af undersøgelsesprincippet, fremgår i øvrigt også af § 5, stk. 1-3, og § 6, stk. 1, nr. 6, i persondataloven (lov nr. 429 af 31. maj 2000 om behandling af personoplysninger). Bestemmelserne har følgende ordlyd:

§ 5. Oplysninger skal behandles i overensstemmelse med god databehandlingskik.

Stk. 2. Indsamling af oplysninger skal ske til udtrykkeligt angivne og saglige formål, og senere behandling må ikke være uforenelig med disse formål.

...

Stk. 3. Oplysninger, som behandles, skal være relevante og tilstrækkelige og ikke omfatte mere, end hvad der kræves til opfyldelse af de formål, hvortil oplysningerne indsamles, og de formål, hvortil oplysningerne senere behandles.

...

§ 6. Behandling af oplysninger må kun finde sted, hvis

...

behandlingen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave, der henhører under offentlig myndighedsudøvelse, som den dataansvarlige eller en tredjemand, til hvem oplysningerne videregives, har fået pålagt, eller ...'

Som nævnt indhentede Statsamtet København under sagens behandling supplerende oplysninger om Deres indtægtsforhold for de foregående tre måneder. Jeg lægger til grund at dette skete med henblik på at afklare om De opfyldte de økonomiske betingelser for at få fri proces, og at statsamtet efter modtagelsen af de ønskede oplysninger vurderede at dette var tilfældet. Statsamtet indhentede ikke yderligere oplysninger til brug for sin vurdering af sagen.

Jeg lægger endvidere til grund at oplysningerne om Deres indtægtsforhold ikke er indgået ved myndighedernes vurdering af om sagsgenstanden var af en sådan bagatelagtig karakter at Deres ansøgning skulle afslås. Jeg må i forlængelse heraf slutte at Deres ansøgning om fri proces med henvisning til sagsgenstandens størrelse ville være blevet afslået selv om de oplysninger om Deres indtægtsforhold der var fremkommet som følge af statsamtets anmodning, klart havde vist at De opfyldte de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Statsamtet København og Civilstyrelsen har i udtalelserne til mig oplyst at der ved behandlingen af ansøgninger om fri proces i almindelighed først tages stilling til om de økonomiske betingelser er opfyldt, mens der først derefter tages stilling til om der er rimelig grund til at føre proces. Civilstyrelsen har begrundet denne praksis med at vurderingen af de økonomiske betingelser kan ske på baggrund af objektivt konstaterbare forhold modsat vurderingen af den påtænkte retssags realitet. Civilstyrelsen har anført at dette fører til en hurtigere sagsbehandling i sager hvor de økonomiske betingelser ikke er opfyldt, idet det så vil være unødvendigt at tage stilling til sagens realitet. Civilstyrelsen har endvidere henvist til Skarrildhusberetningen for 1987, punkt G.2., s. 27-28. Heraf fremgår på baggrund af en konkret sag bl.a. følgende:

'a) Er dette udtryk for en fravigelse af princippet om, at statsamtet skal give økonomisk afslag, førend afslag p.g.a. sagens karakter overvejes?

...

Svar:

a) Et afslag på en ansøgning om fri proces fra en person, der ikke opfylder de økonomiske betingelser herfor, bør efter Justitsministeriets opfattelse fortsat meddeles under henvisning hertil, uanset at det pågældende søgsmål tillige er af en sådan karakter, at dette i sig selv ville begrunde et afslag. Når Justitsministeriet i den konkrete sag afslog ansøgningen om fri proces under henvisning til, at der var tale om en ren incassosag, skyldtes dette, at Justitsministeriet ikke fandt, at ansøgningen med rette kunne afslås under henvisning til § 7 [vedrørende ansøgninger om fri proces indgivet af flere; min bemærkning] i bekendtgørelsen om fri pro-

ces. Justitsministeriet lagde herved vægt på, at det ikke var muligt at etablere det nødvendige samarbejde mellem de tidligere lejere af de klubværelser, for hvilke huslejenævnet havde nedsat lejen.'

Jeg er enig i den retsopfattelse som fremgår af det citerede, i den forstand at myndighederne i deres begrundelser for afslag på fri proces efter omstændighederne kan nøjes med at angive at afslaget gives *allerede fordi én nødvendig betingelse* - i det citerede den økonomiske - ikke er opfyldt, uden at skulle tage udtrykkelig stilling til de øvrige betingelser. Jeg henviser i den forbindelse til Steen Rønsholdt, Forvaltningsret, Retsikkerhed, Proces, Sagsbehandling (2001), s. 144 og 149, til Carl Aage Nørgaard, Jens Garde og Karsten Revsbech, Forvaltningsret Sagsbehandling, 5. udgave (2001), s. 294 f, og til Hans Gammeltoft-Hansen mfl., Forvaltningsret, 2. udgave (2002), s. 564, samt til sagen gengivet i Folketingets Ombudsmands beretning for 1986, s. 68 ff .

Det kan ligeledes ikke give mig anledning til bemærkninger at myndighederne i almindelighed indretter deres praksis således at afslag, hvor det er aktuelt, gives med henvisning til at de økonomiske betingelser for fri proces ikke er opfyldt, frem for med henvisning til forhold vedrørende den pågældende retssag. Jeg mener tillige at det generelt må anses for velbegrundet, bl.a. af de hensyn som Civilstyrelsen har anført i sin udtalelse til mig, at myndighedernes sagsgange tilpasses denne prioritering således at myndighederne normalt først vurderer retssagens realitet efter at det er konstateret at de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt. Jeg henviser herved tillige til Kommenteret Retsplejelov, 7. udgave (2004), s. 558 f.

Imidlertid mener jeg ikke at disse hensyn i sig selv kan begrunde en anmodning til en ansøger om at indsende yderligere og i realiteten overflødig oplysninger om indkomstforhold ud over de oplysninger som myndigheden i forvejen er i besiddelse af, hvis kravets størrelse fremgår af ansøgningen og det må stå myndigheden klart at kravet falder under bagatelgrænsen.

Jeg må som ovenfor omtalt lægge til grund at statsamtets afslag på fri proces udelukkende blev truffet med henvisning til kravets størrelse (som statsamtet anså for bagatelagtigt i forhold til sagsomkostningerne). Jeg lægger endvidere til grund at Statsamtet København alene på baggrund af stævningen ville kunne konstatere de faktiske oplysninger som var relevante for afgørelsen i sagen. Derfor mener jeg det var klart uden betydning for sagens afgørelse og således overflødigt at statsamtet indhentede yderligere oplysninger om Deres økonomiske forhold før der blev truffet afgørelse.

Jeg henviser herved til undersøgelsesprincippet, herunder særligt til at sagsoplysningen ikke må udstrækkes så vidt som til at indhente oplysninger der kendeligt ikke har betydning for sagens afgørelse.

Jeg mener derfor at det er beklageligt at Statsamtet København under sagens behandling anmodede Dem om at indsende oplysninger om Deres indtægtsforhold for de foregående tre måneder, og at Civilstyrelsen ikke påtalte dette.

Jeg har gjort myndighederne bekendt med min opfattelse og foretager mig herefter ikke mere i sagen.”

FOB 1986, s. 68.